

Nr 43

Utlåtande i anledning av motioner om skyldighet att borttaga gammal taggtråd.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 195 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 252 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till ändring av gällande lag så att skyldighet att borttaga gammal taggtråd som icke längre fyller någon funktion föreligger för den som är ansvarig för taggträden».

Över motionerna har utskottet på sätt i § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat utlåtande från statens naturvårdsverk och överbefälhavaren. Därjämte har på begäran av utskottet yttrande över motionerna avgivits av Riksförbundet Landsbygdens folk.

Motionerna

I motionerna framhålls att gammal taggtråd, som ligger i skogs- och ängsmark, utgör ett allvarligt inslag i den allmänna nedskräpningen av naturen. Motionärerna erinrar om att det förr var brukligt att utnyttja skogsområden till betesmarker, varför dessa inhägnades med taggträdsstängsel. Eftersom bete i skogsmark medför väsentliga skador på växande ungskog och har ett relativt dåligt fodervärde, har numera denna betesform så gott som upphört. I dessa områden ligger emellertid fortfarande kvar gammal rostig taggtråd som vanligtvis är till hälften dold av löv och undervegetation. Resultatet är enligt motionärerna bedrövligt: bitvis står någon eller några stolpar kvar, andra halvligger medan en del helt fått ge upp och ligger på marken mer eller mindre uppruttna. Emellan dessa varierande »stöd» slingrar sig den rostiga träden med sina farliga taggar i olika formationer, ofta utformade till formliga snaror vintertid, ofta maskerade med snö, vilket ökar risken för olyckshändelser. De skador som förorsakas av rostig taggtråd är enligt motionärerna ofta mycket allvarliga på grund av stor infektionsrisk. Svampplockare, lekande barn och jägare löper stora risker att få kläder och kroppsdelar skadade, men än vanligare är att vilda djur skadas, ofta så att de får livslånga lidanden.

Motionärerna anser att det finns anledning att vidtaga snara åtgärder mot denna typ av nedskräpning. Jordägare, arrendatorer och andra näringsutövare som använder sig av taggträdsstängsel bör åläggas att ta bort taggtråden, då inhägnaden ej längre tjänar något syfte. Dessutom bör de personer som är närmast ansvariga för de områden där gammal taggtråd ligger utspridd på marken åläggas att uppsamla och bortförskaffa dem. Inte minst gäller detta enligt motionärerna de gamla taggtrådshinder som fortfarande påminner om den militära aktiviteten under andra världskriget.

Gällande rätt och frågans tidigare behandling

I 23 § *naturvårdslagen* stadgas att »envar skall tillse att han ej skräpar ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan». Enligt 24 § samma lag äger länsstyrelsen vid vite förelägga den som på viss plats i naturen vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpning, som kan medföra obehag av någon betydenhet för annan eller skada till person eller egendom, att ställa i ordning platsen och vidta erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Vid riksdagsbehandlingen av *propositionen* med förslag till naturvårdslag (prop. 1964: 148) väcktes en motion (I: 829), vari yrkades sådan utformning av 23 och 24 §§ att markägare blir skyldig att rensa sina marker från gammal taggtråd. *Tredje lagutskottet* uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (1964: 41) att utskottet var medvetet om att taggtråden fortfarande spelade en stor roll som stängselmaterial inom jordbruksnäringen. Gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd ansågs i vissa fall utgöra sådan nedskräpning som avses i nämnda lagrum. Beträffande sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden som avsatts som naturreservat hänvisade utskottet till att erforderliga åtgärder torde kunna vidtas med stöd av 9 § samma lag. Vid sådant förhållande fann utskottet motionärens önskemål i tillräcklig mån tillgodosedda genom lagförslaget. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen.

Vid 1966 års riksdag väcktes motioner vari hemställdes om utredning angående åtgärder mot nedskräpning i naturen samt mot luftföroreningar och vattenföroreningar. Rörande nedskräpning i naturen påpekade motionärerna bland annat problemen på grund av underlåtenheten att bortta taggträdsstängsel från tidigare betesområden m. m. I sitt utlåtande över motionerna (nr 26) uttalade *tredje lagutskottet* sammanfattningsvis att berörda frågor var av stor vikt och betonade kraftigt önskvärdheten av att problemen snarast bringades till en tillfredsställande lösning. Pågående utredningar och ställningstaganden från Kungl. Maj:ts sida borde dock inte föregripas.

Vad angår frågan om övergivna taggtråd i naturen fann sig utskottet kunna förutsätta att den ägnades vederbörlig uppmärksamhet från naturvårdsnämndens sida.

Kommittén för ett renare samhälle

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1967 har sakkunniga tillkallats för att utreda frågor om åtgärder mot nedskräpning m. m. De sakkunniga har antagit benämningen *kommittén för ett renare samhälle*.

I direktiven (1968 års riksdagsberättelse s. 130 f) uppehåller sig departementschefen huvudsakligen vid den nedskräpning som sammanhänger med den tilltagande mängden avfall från hushåll och arbetsplatser och de tomma förpackningar bland annat av engångstyp, som lämnas på gator och allmänna platser i tätorter, utefter vägar, på badplatser och i naturen. Det frågekomplex som knyter sig till nedskräpningen i vid bemärkelse bör emellertid enligt departementschefen bli föremål för en allsidig utredning. Sammanfattningsvis uttalas att det bör vara utredningens uppgift att pröva alla vägar — upplysning, förbättrad organisation och teknik, lagstiftning m. m. — som kan leda till att nedskräpningen bekämpas effektivt.

Remissyttranden

Statens naturvårdsverk avstyrker bifall till motionerna, medan *Riksförbundet Landsbygdens folk* (RLF) ej har något att erinra mot att de bifalles. *Överbefälhavaren* tar inte ställning till frågan om avslag eller bifall.

Statens naturvårdsverk framhåller att det är ett välkänt faktum att såväl friluftsfolk som vilt förorsakas skador av taggtråd. Från jakt- och viltvårdssynpunkter samt från allmänna naturvårdssynpunkter är det därför enligt verket ett angeläget önskemål att nedfallen taggtråd och oanvända hägnader av sådan tråd kommer bort men även att användningen av taggtråd inskränks till det absolut nödvändiga.

Verket erinrar om att förevarande spörsmål behandlades av riksdagen i samband med naturvårdslagens tillkomst 1964 och framhåller under hänvisning till tredje lagutskottets ovan redovisade uttalande i ärendet att det i gällande lagstiftning finns vissa möjligheter att komma till rätta med ifrågakvarande problem. Verket finner angeläget att naturvårdslagens regler i ämnet kommer till användning i större utsträckning än som nu är fallet. I övrigt erinras om att militära myndigheter årligen i viss omfattning avlägsnar taggtråd vid äldre befästningar och dylikt samt upplyses att arbetsmarknadsstyrelsen på förslag av naturvårdsverket har förklarat sig i princip villig att låta utföra arbeten av detta slag som beredskapsarbeten.

I avvaktan på de resultat som kan åstadkommas inom ramen för nu-

varande ordning anser naturvårdsverket det knappast befogat att nu utfärda speciella lagbestämmelser i det av motionärerna angivna syftet.

Överbefälhavaren uppger att borttagande av taggtråd — främst sådan som utlades under andra världskriget — sker successivt men är mycket kostnadskrävande. Inom krigsmaktens anslagsramar finns ett anslag varifrån medel disponeras för detta ändamål nämligen »Borttagande av pansarhinder och värn». Anslaget belöper sig till ca 300 000:—/år. Merparten av dessa pengar har dock hittills främst utnyttjats för borttagande av pansarhinder. Dessa hinder är enligt *överbefälhavaren* på grund av sin konstruktion och placering — numera ofta i anslutning till bostadsbebyggelse — mycket svåra och kostnadskrävande att ta bort. *Överbefälhavaren* upplyser vidare att fortifikationsförvaltningen också bemyndigat direkt underställda förvaltningsmyndigheter att från anslaget för underhåll av befästningar under vissa premisser utnyttja medel för borttagande av exempelvis taggtråd. Med hänsyn till att dessa medel är avsedda för att hålla befintliga befästningar i användbart skick kan respektive myndigheter endast utnyttja relativt blygsamma summor för borttagande av taggtråd. En tredje möjlighet att erhålla medel för här avsett ändamål är utnyttjande av AMS-medel. Sålunda har exempelvis inom Nedre Norrlands militärområde under vintern 1966/67 och 1967/68 erhållits ca 450 000 kr. för borttagande av taggtråd.

Sammanfattningsvis konstaterar *överbefälhavaren* att borttagande av gammal taggtråd som tillhör krigsmakten successivt pågår. Anledningen till att taggtråd, som ej längre fyller något ändamål, fortfarande finns kvar inom vissa delar av landet är brist på medel för dess borttagande. *Överbefälhavaren* framhåller å andra sidan att det inom vissa områden av beredskapskäl är nödvändigt att taggtrådshinder finns utbyggda redan i fred. Så är exempelvis fallet inom vissa skärgårdsområden samt inom gränsområden i Övre Norrland. Det fåtal hinder som utbyggs i dag är dock utformade på sådant sätt att de i största möjliga utsträckning skall förhindra skador på vilda djur som försöker forcera dem.

Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF) framhåller att enighet råder om att gammal taggtråd från uttjänata stängsel och andra anordningar utgör ett allvarligt problem. Såväl människor som djur riskerar att åsamkas svåra skador om de kommer i beröring med sådan taggtråd. Den fortgående nedläggningen av åkrar och betesmarker ökar också förekomsten av mer eller mindre nedfallna och övervuxna stängsel. Ej sällan bildas snårskog kring stängslen, vilket ökar riskerna. Ibland har tråden blivit fäst vid växande träd och är då särskilt svår att urskilja.

Gammal taggtråd får enligt *RLF* ses som en del i det allmänna problem, som nedskräpningen av naturen utgör. I första hand bör man enligt *RLF:s*

mening söka att genom upplysning och propaganda förmå markägare och andra berörda att undanskaffa taggtrådsstängsel och hinder av andra slag, vilka inte längre hålls i stånd eller fyller avsedd funktion. En kampanj av detta slag borde kunna ge god effekt. RLF säger sig vara berett att på lämpligt sätt lämna sin medverkan.

Det synes RLF också angeläget att militärmyndigheter, kommuner och statliga markägare föregår med gott exempel och åtminstone rensar bort gammal taggtråd från marker, som speciellt inköpts för att tjäna som ströv- och rekreationsområden. Sannolikt torde dock därutöver krävas vissa maktmedel. RLF har därför ej något att erinra emot ett bestämmelser införas, som gör det möjligt att ålägga vederbörande markägare att undanskaffa taggtråd från inhägnader och andra hinder som ej är i bruk. Eventuell lagstiftning på området torde få samordnas med och anpassas till vad som i övrigt gäller i fråga om nedskräpning i naturen.

Utskottet

I motionerna hemställes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om förslag till sådan lagändring att skyldighet att borttaga onyttig taggtråd föreskrivs för markägare eller annan som är ansvarig för nedskräpning genom sådan tråd.

Som framgår av redogörelsen ovan gäller enligt naturvårdslagen att envar skall tillse att han ej skräpar ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan. Länsstyrelsen äger vid vite förelägga den som på viss plats i naturen vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpning som kan medföra obehag av någon betydelse för annan eller skada till person eller egendom att ställa i ordning platsen och vidta erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden. Vid förarbetena till lagen uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande att gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd i vissa fall kunde utgöra sådan nedskräpning som avses i nämnda bestämmelser. Beträffande sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden som avsatts som naturreservat hänvisade utskottet till att erforderliga åtgärder kunde vidtas enligt annat lagrum, som ger länsstyrelsen befogenhet att förplikta ägaren av sådan mark att tåla intrång genom bl. a. röjning och liknande åtgärder.

I gällande lagstiftning finns således vissa möjligheter att komma till rätta med ifrågakvarande problem. Som naturvårdsverket i yttrande över motionerna framhållit är det emellertid angeläget att angivna lagbestämmelser kommer till användning i större utsträckning än hittills varit fallet. Givet är dock att åtgärder av detta slag endast kan få begränsad räckvidd. Även andra vägar bör därför väljas för att komma till rätta med denna

form av nedskräpning som kan vålla stort obehag eller lidande både för djur och människor. Vissa möjligheter synes öppnas genom att, enligt vad naturvårdsverket uppgivit, arbetsmarknadsstyrelsen förklarat sig i princip villig att låta utföra arbeten för borttagande av gammal taggtråd som beredskapsarbeten. Även den militära aktivitet som enligt vad närmare framgår av överbefälhavarens remissyttrande utvecklas på området inger vissa förhoppningar om att åtskilligt kan åstadkommas inom ramen för nuvarande ordning.

Under hänvisning till det anförda får utskottet, som anser sig kunna förutsätta att naturvårdsverket med uppmärksamhet följer frågan, hemställa

att motionerna I: 195 och II: 252 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 maj 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Svante Kristiansson (s), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (h), Erik Jansson (s)*, Åkesson (fp), fru Landberg (s) och herr Nils Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fru Torbrink (s), herrar Tobé (fp), Svenning (s)*, fröken Anderson i Lerum (s), herrar From (fp), Hammarberg (s), Krönmark (h) och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.